

PINTATOIMIALAN JÄSENTIEDOTE – tiivistelmä koronaviruksen vaikutuksista työsuhteisiin ja urakkasuhteisiin

I Koronaviruksen vaikutukset työsuhteisiin

II Koronaviruksen vaikutukset urakkasuhteisiin

Liite: Esimerkkejä ylivoimaiseen esteeseen ja sen aiheuttamaan viivästykseen liittyvistä kirjauksista

I KORONAVIRUKSEN VAIKUTUKSET TYÖSUHTEISIIN

1. Koronavirus ja viranomaisen määräämä karanteeni

a. Palkanmaksu

Mikäli työntekijä on määrätty karanteeniin tartuntatautilain nojalla, eli kyse on viranomaismääräyksestä, työntekijä on lähtökohtaisesti oikeutettu tartuntatautipäivärahaan. Jos työntekijälle myönnetään tartuntatautipäiväraha, työnantajalla ei ole palkanmaksuvelvollisuutta. Työnantaja voi hakea tartuntatautipäivää rahaa silloin, kun se maksaa tartuntatautilain nojalla karanteeniin määrätylle työntekijälle palkkaa karanteenin ajalta. Tartuntatautipäivärahan maksaminen työnantajalle edellyttää, että työntekijä on Suomessa sairausvakuutettu.

b. Voiko työnantaja määrätä työntekijän työpaikalle, jos työntekijä on karanteenissa? Ei voi. Mikäli lääkäri on määrännyt työntekijän tartuntatautilain mukaiseen karanteeniin, tulee työntekijän rangaistuksen uhalla noudattaa karanteenipäätöstä. Tällöin kyseessä on hänestä itsestään ja työnantajasta riippumaton pakottava syy, joka estää työpaikalle saapumisen. Tämä tilanne työntekijän pitää saattaa työnantajan tietoon. Työnantaja on puolestaan velvollinen huomioimaan tässä tilanteessa myös toisten työntekijöiden turvallisuuden työssä.

2. Työntekijällä koronavirustartunta

Jos työntekijä sairastuu koronavirukseen, työntekijällä on oikeus sairausajan palkkaansa työehtosopimuksen määräysten mukaisesti. Jos työntekijä on tartuntataudin leviämisen estämiseksi määrätty eristettäväksi, työnantaja voi hakea tartuntatautipäivärahaa Kelasta.

3. Voiko työpaikan työsuojeluvaltuutettu tai luottamusmies lähettää flunssaoireisen työntekijän kotiin?

Lähtökohta on edelleen se, että flunssaisena ei pidä tulla töihin, vaan varataan aika koronavirustestiin. Testauksen yhteydessä saa hoitohenkilökunnalta jatkoon toimintaohjeet. Jos flunssaoireinen on kuitenkin tullut työpaikalle, voi työsuojeluvaltuutettu, mikäli tähän on painavat perusteet, lähettää työntekijän kotiin oireidensa vuoksi.

Luottamusmiehellä ei vastaavaa oikeutta ole. Työsuojeluvaltuutettu voi keskeyttää työn, jos työstä aiheutuu välitöntä ja vakavaa vaaraa työntekijän hengelle tai terveydelle. Kynnys työn keskeyttämiseen on korkea. Tällainen tilanne saattaisi koronan kohdalla tulla kyseeseen esimerkiksi, jos oireileva työntekijä työskentelee kontaktissa riskiryhmään kuuluvan työntekijän kanssa. Työsuojeluvaltuutetun tulee ilmoittaa työn keskeyttämisestä työnantajalle. Sairastunutta tulee kehottaa poistumaan työpaikalta ja ottamaan yhteyttä työterveyshuoltoon tai julkiseen terveydenhuoltoon. Koronavirustartuntaa epäiltäessä ei tule mennä suoraan vastaanotolle.

4. Voiko työnantaja edellyttää työntekijältä negatiivista koronatestitulosta ennen työpaikalle saapumista?

Kyllä voi. Työnantajan on ryhdyttävä altistusvaaran minimoimiseksi niihin toimenpiteisiin, jotka työpaikan riskien arvioinnin perusteella ovat tarpeellisia. Vastaava velvollisuus on myös yhteisen työpaikan pääasiallista määräysvaltaa käyttävällä työnantajalla ja rakennustyömaan päätoteuttajalla.

Työnantaja ei voi pakottaa työntekijää koronatestiin, mutta työnantaja voi edellyttää negatiivista testitulosta ennen työpaikalle saapumista. Testituloksen edellyttäminen ei voi olla sattumanvaraista, vaan sen on perustuttava riskien arviointiin ja testauskäytäntö on käsiteltävä yhteistoiminnassa. Testituloksen edellyttäminen voi olla tarpeen esimerkiksi, kun työntekijä palaa ulkomailta työhön työpaikalle.

Koronatestistä aiheutuvat kustannukset ovat lähtökohtaisesti työnantajan vastuulla. Kustannusten korvaaminen yhteisellä työpaikalla määräytyy sopimusten perusteella.

5. Koronatesti ja palkanmaksu

a. Jos työntekijä on sairas ja menee testiin

Työntekijä voi olla työehtosopimusten mukaisesti omalla ilmoituksella flunssatyypissä sairauksissa pois 1-3 päivän ajan riippuen siitä, mitä paikallisessa sopimuksessa on omailmoitusmenettelystä sovittu. Jos koronatestituloksen saaminen sekä oireet kestävät pidempään, työnantajalla on oikeus pyytää lääkärintodistusta sairaudesta.

b. Jos työntekijä ei ole sairas ja menee testiin (altistuminen)

Altistumistilanteessa työntekijä on saatettu määrätä tartuntatautilain nojalla karanteeniin, jolloin työntekijä on oikeutettu tartuntatautipäivärahaan. Työnantajalla ei lähtökohtaisesti ole palkanmaksuvelvollisuutta tilanteessa, jossa koronavirustartunnalle altistunut mutta oireeton työntekijä hakeutuu koronavirustestiin. Mikäli työnantaja on kuitenkin määrännyt tai muutoin kehottanut työntekijää pysymään poissa työpaikalta koronatestin tuloksen saamisen ajaksi, työnantajalla on palkanmaksuvelvollisuus.

c. Voiko työnantaja kieltää työntekijää menemästä koronatestiin?

Työnantaja ei voi kieltää työntekijää hakeutumasta koronatestiin. Terveydenhuollon palvelun käyttäminen on hyväksyttävä syy myös työstä poissaoloon.

II KORONAVIRUKSEN VAIKUTUKSET URAKKASUHTEISIIN

1. Olemassa olevat sopimukset

Pääsääntö on, että sopimukset ovat sitovia. Tämä tarkoittaa sitä, että sopimusta ei ole lähtökohtaisesti mahdollista muuttaa yksipuolisesti, vaan se edellyttää kummankin osapuolen suostumusta. Sopimuksissa voi olla myös sopimuksen muuttamista koskeva ehto. Pitkäkestoisissa sopimuksissa onkin usein varauduttu siihen, että olosuhteet muuttuvat.

2. Uudet sopimukset

Sopimusvapauten sisältyy se, että sopimusosapuolet voivat lähtökohtaisesti itse määrittellä sopimuksen sisällön. Elinkeinonharjoittajien välisissä urakkasopimuksissa sopimusvapauden piiri on hyvin laaja. Uusissa sopimuksissa voi olla ehtoja siitä, millä tavoin koronaviruspandemia vaikuttaa sopimusosapuolten oikeuksiin, velvollisuuksiin ja sopimusriskin jakamiseen osapuolten välillä.

3. Ylivoimainen este

Koronavirus voi täyttää urakoitsijan ylivoimaisen esteen edellytykset, mikäli se aiheuttaa urakoitsijalle huomattavia vaikeuksia saada työntekijöitä ja rakennustavaroita tai muuten estää urakkasuorituksen (YSE 1998 20 § alakohta a) tai, jos se huomattavasti vaikeuttaa urakkasopimuksen velvoitteiden täyttämistä (YSE 1998 20 § alakohta a).

Vaikka koronavirustilanne on jatkunut jo noin vuoden ajan, voisi se edelleen muodostaa YSE 1998 20 §:n tarkoittaman ylivoimaisen esteen. Se, muodostaako koronavirustilanne yksittäistapauksessa ylivoimaisen esteen, ratkaistaan kuitenkin tapauskohtaisesti.

Koronavirustilanne yleisellä tasolla ei vielä itsessään muodosta ylivoimaista estettä, vaan koronaviruksen on jollakin tavalla estettävä sopimuksen mukainen suoritus. Ylivoimaiseen esteeseen vetoavan on kyettävä näyttämään se, että koronaviruksella on todellisia vaikutuksia urakkasuoritukseen ja sopimussuhteeseen. Tämän edellytyksen on aina täytyttävä, ja se on pystyttävä näyttämään toteen. Syy-yhteyden koronaviruksen ja aiheutuneen viivästyksen välillä voi aiheuttaa esimerkiksi se, että työvoiman tai rakennusmateriaalin saatavuus huomattavasti heikentyy tai estyy johtuen liikkuvuuden rajoituksista tai työntekijöihin kohdistuneista karanteeneista. Saatavuusongelmien tulee ylittää myös tietynasteinen huomattavuuden kynnyks.

4. Menettely urakkasuorituksen viivästyessä

Kun työmaalla syntyy ylivoimaisesta esteestä johtuva töiden pysähtyminen tai viivästyksen uhka, YSE 1998 23.1 §:n mukaan urakoitsijan on viipymättä ilmoitettava tästä tilaajalle. Jos urakoitsija katsoo, että hänellä on oikeus saada urakka-aikaan pidennystä tai kustannusten korvausta, hänen tulee välittömästi ilmoittaa tästä tilaajalle kirjallisesti uhalla, että hän muussa tapauksessa menettää oikeutensa näihin (YSE 1998 23.1 §). Jos este ei näytä aivan lyhytaikaiselta, urakoitsijan on ehdotettava tilaajalle neuvoteltua ja muita toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen vahingon määrän vähentämiseksi, sen

perusteiden selvittämiseksi ja vahingon suuruuden laskemiseksi (YSE 1998 23.2 §). Urakoitsijalla on näyttövelvollisuus viivästyksen vaikutuksista urakkasuorituksiin. Urakoitsijan on myös kyettävä selvittämään lisäkustannustensa perusteet sekä niiden määrä tositteilla tai muulla luotettavalla tavalla (YSE 1998 23.4 §).

Viivästyksen vaikutusten toteennäyttämisen kannalta on suositeltavaa, että urakoitsija kirjaa ja samalla ilmoittaa tilaajalle sen, mitä vaikutuksia ylivoimaisella esteellä on ollut urakkasuoritukseen:

- mikä urakkasuorituksen työvaihe tai työnsuoritus on viivästynyt;
- mistä syystä ja;
- miten tämä käytännössä vaikuttaa urakkasuoritukseen sekä sen etenemiseen.

Samaten tarvittavasta lisäajasta ja tiedossa olevien lisäkustannusten määrästä on syytä ilmoittaa niin aikaisessa vaiheessa kuin mahdollista.

Ylivoimaisesta esteestä johtuvat kustannukset korvataan YSE 1998 50 §:n perusteella. Urakan keskeytyksen perusteella urakoitsijalla ei ole oikeutta saada tilaajalta korvausta muista kuin 50 §:ssä mainituista kustannuksista.

5. Viivästyksen rajoittaminen

Viivästyksen rajoittamisesta johtuvat lisäkustannukset ovat lähtökohtaisesti tilaajan vastuulla. Mikäli näistä toimenpiteistä kuitenkin aiheutuu kustannuksia myös urakoitsijalle, urakkasopimuksen osapuolten on sovittava toimenpiteiden suorittamisesta ja niistä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta ennen toimenpiteisiin ryhtymistä.

6. Tilaaja estää työskentelyn työkohteessa

Mikäli rakennustyön tilaaja estää työskentelyn työpaikalla, eikä kyse ole viranomaismääräykseen pohjautuvasta päätöksestä, kyse ei ole ylivoimaisesta esteestä. Tilaaja on tällöin velvollinen korvaamaan urakoitsijalle kaikki tästä aiheutuneet kustannukset. Urakoitsijan tulee reklamoida asiasta viipymättä tilaajalle. Pintaurakoitsijat ry muistuttaa jäsenistöä siitä, että reklamaation tekeminen viipymättä tässä tilanteessa on ehdottoman tärkeää.

Lisätietoja: sanna.nuikka@kattoliitto.fi, puh. 045 1091011 tai
Lakineuvonta puh: 050 435 6988

LIITE**Esimerkkejä ylivoimaiseen esteeseen ja sen aiheuttamaan viivästyksen liittyvistä kirjauksista:**

Välisemme urakkasopimuksen osalta ilmoitamme täten, että koronaviruksen aiheuttama tilanne _____ (esim. Valtioneuvoston asettamien liikkumisrajoitusten) osalta on synnyttänyt YSE 1998 20 §:n tarkoittaman ylivoimaisen esteen, koska se aiheuttaa urakoitsijalle esteen (tai huomattavia vaikeuksia) saada _____ (esim. tietyn työnsuorituksen työntekijöitä) ja/tai _____ (esim. tiettyjä rakennustavaroita) ja/tai _____ (muu syy).

Yksilöidään viivästyksen vaikutukset ja lisäkustannusten perusteet

Mitkä urakkasuorituksen työvaiheet tai työnsuoritukset ovat viivästyneet?

Mitkä ovat viivästysten syyt?

Miten nämä käytännössä vaikuttavat urakkasuoritukseen sekä sen etenemiseen?

Urakoitsijan vaatima lisäaika:

Urakoitsijan vaatimat lisäkustannukset:

Mitkä alihankkijat ovat ilmoittaneet ylivoimaisen esteen aiheuttamasta viivästyksestä tai sen uhasta:

Yhteinen kirjaus viivästyksen rajoittamisesta

Sovittiin YSE 1998 22.2 §:n mukaisesti viivästyksen rajoittamisesta _____ työvaiheiden osalta. Viivästyksen rajoittamisen toimenpiteet ovat _____. Viivästyksen rajoittamisesta syntyy kustannuksia _____ € ja/tai _____ €/pv, jotka tilaaja sitoutuu maksamaan YSE 50 §:n mukaisten korvausten lisäksi. Todettiin, että viivästyksen rajoittamistoimet ovat työolainsäädännön, työsuojelumääräysten tai työehtosopimusten mukaisia.